एवमेकेनानाजीववादिनोव्यवहारानुरोधात्व्यवस्यंतिनिश्चिन्वंति अपरेएकजीववादिनोनिवृत्तिरेवस्वाज्ञानकृतःप्रपंचस्तन्नाशेकात्स्न्येननिवर्तते नहिचैत्रेणस्वभेदृष्टोगजश्चैत्रप्रबोधेनबाधितोपिमैत्रदृष्ट्या रज्जूरगवदस्तीतिशक्यंवक्तुं किंतुनिरन्वयनाशएवतस्येत्यपिकेचिद्व्यवस्यंति एवमेतदुभयंदर्शितं तन्मध्येन्यतरन्मतंसंप्रधार्यसम्यक्शास्त्रान्निश्चित्य यथामतिव्यवस्येतध्यानेनसाक्षात्कुर्यात् ॥ ५१ ॥ हृदय ग्रंथिअन्योन्याध्यासं तमायःपिंडवत्बुद्धिक्षेत्रज्ञयोःएकलोलीभावं तथाहिक्षेत्रज्ञेबुद्धिधर्माःदुःखादयःबुद्धौचक्षेत्रज्ञधर्माःसत्वचित्तत्वादयोदृश्यंते बुद्धिकृतोयोभेदस्तन्मयंतत्प्रधानंतंविमुच्य सत्वपुरुषयोःपृथक्त्वज्ञानेनत्यक्त्वा तथाचश्रुतिः भिद्यतेहृदयग्रंथिश्छिद्यंतेसर्वसंशयाइति ॥ ५२ ॥ नदीमिवइदंज्ञानमवगाह्यमलिनाःशुद्धिप्राप्नुयुः इतिविद्धि यथोक्तं नहिज्ञानेनसदृशंपवित्रमिहविद्यतेइति ॥ ५३ ॥ महेति नहिपारदर्शनमात्रात्कृतकृत्यता किंतुनौकादिनापारप्राप्त्यैवफलमात्मनितुज्ञानमात्रादेव नपुनरनुष्ठानांतरापेक्षेतिभावः ॥ ५४ ॥ उपसंहरति एवमित्यर्धेन अध्यात्मंआत्मनिहृदयाकाशे केवलंनिर्विषयं कैवल्यमितिपाठेस्वार्थेष्यञ् तेज्ञानंलभतइतिशेषः ॥ ५५ ॥ एतामिति स्त्रीत्वंविधेयलिंगापेक्षया इदमेवज्ञानं सर्वप्रत्यग्भूतंभूतानांलयोदयस्थानंइतिशास्त्रतोबुध्वाध्यानेन सूक्ष्मयाबुद्ध्याचावेक्ष्य शंसु

एवमेकेऽध्यवस्यंतिनिवृत्तिरितिचापरे॥ उभयंसंप्रधार्यैतद्व्यवस्येतयथामति॥ ५१ ॥ इतीमंहृदयग्रंथिंबुद्धिभेदमयंदृढं ॥ विमुच्यसुखमासीतनशोचेच्छिन्नसंशयः॥ ५२ ॥ मलिनाःप्राप्नुयुःसिद्धिंयथापूर्णानदींनराः॥ अवगाह्यसुविद्वांसोविद्धिज्ञानमिदंतथा ॥ ५३ ॥ महानद्याहिपारज्ञस्तप्यतेनतदन्यथा ॥ नतुतप्यतितत्त्वज्ञःफलेज्ञातेतरत्युत ॥५४॥ एवंयेविदुराध्यात्मंकेवलंज्ञानमुत्तमं ॥५५॥ एतांबुध्वानरःसर्वाभूतानामागतिंगतिं॥ अवेक्ष्यचशनैर्बुद्ध्यालभतेशमनंततः॥ ५६ ॥ त्रिवर्गोयस्यविदितःप्रेक्ष्ययश्चविमुंचति॥ अन्विष्यमनसायुक्तस्तत्त्वदर्शीनिरुत्सुकः ॥ ५७ ॥ नचात्माशक्यतेद्रष्टुमिंद्रियैश्चविभागशः॥ तत्रतत्रविसृष्टैश्चदुर्वार्यैश्चाकृतात्मभिः ॥५८॥ एतद्बुध्वाभवेद्बुद्धःकिमन्यद्बुद्धलक्षणं॥ विज्ञायतद्धिमन्यंतेकृतकृत्यामनीषिणः॥५९॥ नभवतिविदुषांततोभयंयद्विदुषांसुमहद्भयंभवेत्॥ नहिगतिरधिकास्तिकस्यचित्सतिहिगुणेप्रवदंत्यतुल्यतां॥ ६० ॥

खं अनंततः अनंतं शममंततइतिपाठःस्पष्टार्थः ॥ ५६ ॥ शमंकोलभतइत्यतआह त्रिवर्गइति विदितः क्षयिष्णुत्वेनज्ञातः प्रेक्ष्ययत्कृतकंतदनित्यं कार्यत्वात् घटवदित्यनुमानोपगृहीतया तद्यथेहकर्मचितोलोकःक्षीयतएवमेवामुत्रपुण्यचितोलोकःक्षीयतइतिश्रुत्याधर्मफलस्यप्रत्यक्षेणैवार्थकामसुखयोश्चानित्यत्वंनिश्चित्यविमुंचति तंत्यजति संन्यस्यतीत्यर्थः अन्विष्यश्रवणमननाभ्यांनिश्चित्ययुक्तोध्यानशीलः निरुत्सुकः आत्मदर्शनेनैवसर्वकामावाप्तेरन्यत्रास्थाशून्यः ॥५७॥ नचेति तत्रतत्ररूपादौ अकृतात्मोहिसइतिश्रुतेः इंद्रियैर्वस्तुतआत्मैवगृह्यतेपरंतुपृथक्त्वेन दर्पणेनेवमुखं अतःअभेदस्यभेदग्रहेणतिरोधानादकृतार्थता नाशहेतुताचतेषामितितानिनिरोद्धव्यान्येवेतिभावः ॥ ५८ ॥ इतोऽपेक्षयाऽधिकंज्ञातव्यंनास्तीत्याह एतदिति ॥ ५९ ॥ ज्ञानफलंदृष्टादृष्टभयनिवृत्तिकमाह नभवतीतिद्वाभ्यां भयंसंसारदुःखंयतःयस्माद्धेतोःरज्जूरगादिवद्द्वैतादविदुषांमहद्भयं ततएवबाधितात्विदुषांभयंनभवति हियस्मात् अज्ञानसंसर्गासंसर्गावेवबंधमोक्षौ अतःसर्वेषांगतिःमुक्तिःस्वरूपात्मिकातुल्यैव हियतःगुणेआधेयेअपनेयेवासतिगुणानांआधानापकर्षतारतम्यादतुल्यतांप्रवदंति नतुनिर्गुणेइत्यर्थः ॥ ६० ॥

Digitized by Google